

УВІДЗІНЫ ў САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНУЮ ГЕАГРАФІЮ

Праграма для студэнтаў спецыяльнасці
Н.05.01.00 - "Геаграфія"

Складальнік: М.А. Стреха
Адказны за выпуск: В.М. Крукаў

Подпісана в печать 27.10.97., ф. 60 x 84 мм, расценка печати.
0,9 усл.п.л., 0,8 уч.-кн.л., тираж 100 экз., заказ № 393.
Огнечатано на розгарніце Брэстскага гос. універсітэта.
224665, Брест, Советская, 8.

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
БРЭСЦКІ Дзяржаўны ўніверсітэт

Геаграфічны факультэт
Кафедра агульнай і сацыяльнай геаграфіі

Стреха

УВІДЗІНЫ ў САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНУЮ
ГЕАГРАФІЮ

Праграма
для студэнтаў спецыяльнасці Н 05.01.00 -
"Геаграфія"

Брэсткі
Дзяржаўны ўніверсітэт
БІБЛІАТЭКА

Брест, 1997

Курс "Уводніча ў сацыяльна-эканамічную географію" мае на мэце азнаёміць студэнтаў з агульным пытаньнямі сацыяльна-эканамічнай географіі як навукі і вучэбнай дысцыпліны і папярэдзіць вывучэнню іншых спецыяльных курсаў з блоку грамадскай географіі. Ён ахоплівае як тэарэтычныя аспекты навукі, так і географічную канкрэтыку, звязаную з характэрнымі гісторыі развіцця сусветнай гаспадаркі і палітычнай карты свету.

Курс складзены з семі раздзелаў (тэм). У кожным раздзеле спісак сфармуляваны асноўныя пытанні, якімі павінны акалопава студэнты, укажана спыральнасць аўдыторных гадзін, адрэзана на вывучэнне тэм. Прапануюцца работы пачаў курса, дзе прыводзіцца прыкладная тэматыка лекцый і семінараў (практычных заняткаў).

Спіс рэкамендаванай літаратуры складзены па ўзростах і ўключае падручнікі, вучэбныя дапаможнікі, дзевіды, манаграфічныя працы. Усе пералічаныя ў спісе літаратурныя крыніцы ёсць у наяўнасці ў бібліятэцы БрДУ і ў Бржскай абласной бібліятэцы.

Друкіцца па рэкамендацыі выдавецкага савета ўніверсітэта.

Складальнік: М.Л. Стреха

Адказны за выпуск В.М. Крукаў

© Бржскага ўніверсітэта, 1997

САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНАЯ ГЕАГРАФІЯ ЯК НАВУКА І ВУЧЭБНАЯ ДЫСЦЫПЛІНА

Сацыяльна-эканамічная географія як ілюстрацыя аб'екта, прадмет, змест і месца ў сістэме географічных навук, ацэнкі і прыклады характару. Розныя пункты гледжання на сувязь сацыяльна-эканамічнай і сацыяльна-эканамічна-геаграфічнага і сацыяльна-эканамічнага вывучэння і к. адукацыі.

Сувязі сацыяльна-эканамічнай географіі з іншымі галінамі географічнай навукі (ледачартазнаўства, кампаненты фізіка-геаграфічнай навукі, рэвіяцыйна-картаграфіі, гісторыі географіі) і іншымі навукамі (філасофія, сацыялогія, гісторыя, паліталогія, этнаграфія, канкрэтная эканоміка). Утварэнне сучасных навуковых кірункаў (геаэкалогія, географія прыродных рэсурсаў, гісторычнай географіі, нацыянальнай географіі, рэгіянальнай географіі, вайскавай географіі і інш.).

Сацыяльна-эканамічная географія як вучэбная дысцыпліна: мэты і задачы, выкарыстанне сацыяльна-эканамічнай географіі ў вучэбных устаноўках розных краін свету, структура, змест, метадыка. Падручнікі і вучэбныя дапаможнікі па сацыяльна-эканамічнай географіі.

Структура сацыяльна-эканамічна-геаграфічнага ведаў: навуковыя кірункі і вучэбныя дысцыпліны. Агульныя сацыяльна-эканамічна-геаграфічныя адрэзаныя за межамі. Галіновыя напрамкі ў сацыяльна-эканамічнай географіі - географія прамысловасці, географія сельскай гаспадаркі, географія гандлю і інш. Рэгіянальныя сацыяльна-эканамічна-геаграфічныя крыніцы. Краіназнаўства як форма ітэграцыі географічных ведаў.

Крыніцы ведаў па сацыяльна-эканамічнай географіі. Айчыныя і замежныя навуковыя, навукова-папулярныя, дзевідныя крыніцы. Серыйныя, перыядычныя, разфератыўныя, картаграфічныя выданні.

ГІСТОРЫЯ САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНАЙ ГЕАГРАФІІ

Зараджэнне ідэй гранацкай географіі і асноўныя этапы становлення сацыяльна-эканамічнай географіі як навукі і вучэбнай дысцыпліны.

Сацыяльна-эканамічна-геаграфічныя ідэі ў лірыцы "Класічнай" географіі (I тыс. да н.э. - другая палова XIX ст. н.э.): працы Гекатая, Страбона, Геродота, Птолемея, Пліна і інш. Ідэі арабскіх, арабскіх і кітайскіх навукоўцаў. Праца П. Гаммерліна "Апісанне Ніварландыі". Спецыяльная географія Беркгарда Варэна (Варэнуса), праца "Апісанне японскага і сіянскага каралеўстваў" (1648 г.). Апісанне статыстычна-геаграфічнае краіназнаўства (А.Ф. Бюшана). Навуковыя географічныя зямляполадцы А.Гундальда і К.Рытэр. Кніга А.Гундальда "Палітычны нерыс каралеўства Новага Іспанія" як адна з першых у свеце праца па рэгіянальнай сацыяльна-эканамічнай географіі.

графії. Економічна географія як напрямок у межах емпіричного джеркалізмизму (Кришак, В.Тарновський) і географічного крайнізму (Ж.Ракло, П.Кропоткін, Л.Мечніков).

"Новий" період у розвитку географічної науки (друга половина XIX - середина XX ст.). Створення географічних кафедр у ВНУ Європи (1874 г. - Берлінський, 1887 г. - Оксфордський, 1898 г. - Кембриджський університети). Становлення і розвиток соціально-економічної географії і в напрямку у Європі, Росії, Північній Америці: основні наукові школи і сфери їх впливу.

Німецька школа соціально-економічної географії "Антропо-географія" Ф.Ратцеля. Концепція "квардрівної простору". Теорія "культурного ландшафту" П.Шюотера. Роль простору. І.Г.Цюнона "антропогенна дзеркало" у розвитку економічної географії і географії і сільськогосподарської. Розширення християнської концепції у німецькій географії (А.Гетнер, К.Ратер, Ф.Раттгофен). Штуподатна теорія надзвичайно різноманітних природних сил І.А.Вейера об'єднання прямих і косвенних. Соціально-економічна географія в країнах, що знаходилися під впливом інших географічних шкіл: Швеція, Норвегія, Фінляндія, Данія, Нідерланди, Швейцарія, Австрія і інше.

Французька школа "географії людини" (проти П.Віоля де ла Бланда "Антропо-географія людини"). Принцип зведеного єдності і концепція "географічного посібника". Прикладний характер французької соціально-економічної географії (програми на планованню розвитку територій). Розвиток галузевих напрямків (географія сільського господарства). Розвиток галузевих напрямків географічної науки на фізичній і соціально-економічній частині (проца Ж.Ракло). Уздовження французької географії і на розвиток соціально-економічної географії у Бельгії, Італії, Іспанії, Португалії, Бразилії, французької Канади, країнах Північної Америки, країнах французької Африки.

Британська школа соціально-економічної географії "антропо-географія" і історико-географічна напрямки в британській географії (проца Х.Мінчінгера "Географічна основа господарської географії" (Л.Честертон). Напрямки регіональних досліджень у британській географії (Дж.Флорі, Д.Хогарт). Практична британська географія (Д.Стейн). Країни британської географічної впливу: Австралія, Зеландія, англофонія Канади, Індія, Північна Африка і інше.

Російська школа соціально-економічної географії. Становлення російської соціально-економічної географії. Геніально-статистичний напрямки (В.Домі). Комерційна географія (В.П.Павлов, Ц.С.Шанський). Военна географія і военна статистика (М.Мілютин). Економічне районування як методологічна основа російської економічної географії (проца К.Арсенєва, П.Сянінова, Ц.С.Шанського, Д.В.Виноградова). Соціально-економічна гео-

графія в соціалістичній період (проца М.Беринського, М.Калособського). Науковий школи в межах СРСР і окремі напрями соціально-економічної географічних досліджень в Радянській соціалістичній географії у країнах, що знаходилися під впливом соціалістичної географічної школи: Польща, ГДР, Румунія, Чехословаччина, Данія, Румунія, Болгарія, Югославія, Китай і інше.

Польська школа соціально-економічної географії. Прикладний характер досліджень. Спеціальна вишукана історико-географічна школа (К.Стефану, Я.С.Стефану, А.Беліуску, Я.С.Стефану, Я.С.Стефану, Я.С.Стефану, Я.С.Стефану).

"Новий" період у розвитку соціально-економічної географії (в середній частині "Соціологія", "Економіка", "Антропогенна" наукові дослідження і прикладний характер. Поширення і поглиблення об'єктів дослідження. Теоретична географія (Д.Бунге і інше). Теорія центральної місцевості В.Кристелера - А.Ліша. Центрографічний метод. Концепція "центр - периферія". Хвилі економічного розвитку М.Конрада-ова. Геніально-географія. Географія ландшафту (В.Вієнріан). Географічна особливість людського життя. Елементарна географія. Географія і психологія. Звідомлення. Позитивізм і негативізм. Регіональна географія. У.Айзнер і його регіональна наука. Роль чужинців.

МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Методологія. Науковий метод у географії (Д.Хоррел і інше). Методи дослідження у соціально-економічній географії: історичний, емпіричний, статистичний, комп'ютерний, експертний, експериментальний, картографічний і господарський спеціалізований експертний об'єкт. Діалектичний метод у соціально-економічній географії. Трендовий метод дослідження: профільно-географічний, історичний, просторовий. Системний підхід і системний аналіз у соціально-економічній географії. Занепоказателістичні і статистичні методи у соціально-економічній географії: статистичні вироблені теорії галузевих географічних абсолютів. Категоричні індикатори, матриця, Каралційський аналіз. Геніально-географія. Прикладний аналіз. Структурно-функціональний аналіз. Прогнозний метод. Конструктивний метод. Метод циклів (Р.Д. ЗВЦ). Аналіз і синтез. Географічне районування і його способи: географічний аналіз, експертний аналіз і інше. Методи надзвичайності у соціально-економічній географії: логічний надзвичайності, економіко-математичний і економіко-статистичний методи. Соціально-економічна картографія.

бин політичним статусом (закладає), спільна територія, незаселена територія (Антарктида). Кавказський Прованс, зв'язані з процесом суверенізації.

Міжнародні конфлікти і суперництва, їх примачи і ванки. Територіальних привабливих ресурсів, екологічних конфлікти. Справа за територію, зв'язані з перебігом і географічного становища, північ і гід. Конфлікти територіально-етнічного характеру. Спроби політичного контролю за екологічно-енергетичними, сировинними ресурсами, за контроль і добування ід витворчачі. Екологічні конфлікти, що виникають з проблем кислотних дощів, забруднення морських акваторій і невисоких рівні і зна. Етнічні і релігійні конфлікти. "Горючі крапки" на сучасній карті світу. Глобальна і регіональна системи колективної безпеки. Роль ААН у підтриманні миру і безпеки.

Регіоналізація сучасної політичної карти світу. Поняття "регіон", що широтаспектності. Види регіонів: політико-географічних, історичних, культурних регіонів. Субрегіони: Європа, Азія, Північна Америка, Південна Америка, Африка і інші. Інтра-регіональні і міжрегіональні аспекти. Регіональна географія.

РАБОЧЫ ПЛАН
КУРСА "УВВІДНЕННЯ САЦІЯЛЬНА-ЕКОНОМІЧНОЮ ГЕОГРАФІЮ"
(2-й семестр, 56 годин)

Назва теми і підтеми	Форма викладання	
	лекція, години	семинари, години
Соціально-економічна географія: наука і предмет дослідження	4	2
Історія географічної науки	6	2
Методологія соціально-економічної географії	4	-
Територіальна організація соціально-економічної географії	6	-
Територіальна організація сучасної соціально-економічної географії	2	-
Географічний аспект розвитку суспільної господарки і формування політичної карти світу	6	-
Періодизація розвитку суспільної господарки і політичної карти світу	-	2
Територіальний поділ світу на межі ХХ-ХХІ ст.	-	2
Господарка і політична карта світу в період з 1918 по 1939 рр.	-	2
Господарка і політична карта світу в останній суспільній вимір	-	2
Сучасна політична карта світу	6	-
Групування країн на міжнародних показниках	-	2
Класифікація держав світу по формах правління і формам державної побудови	-	2
Географія сучасної міжнародної системи колективної безпеки	-	2

Усього годин 38 18

Репозиторий БНУ

ЛИТЕРАТУРА

Агульная

Аль-ра и онга. Краткий справочник. Пар с астонского /Редкол. Ю.Кловатск др.- 4-е изд.-Таллинн: Пунтаст, 1931.- 408 с.

Географический энциклопедический словарь. Географические названия /Гл.ред. А.Ф.Трубецкой. Ред.кол. Э.Б.Алеев и др.- 2-е изд. доп. - М.: Сов.энциклопедия, 1969.- 592 с.

Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины /Гл.ред. А.Ф.Трубецкой.- М.: Сов.энциклопедия, 1986.- 431 с.

Краткая географическая энциклопедия в 5 т. /Гл.ред.А.А.Игорьева.- М., 1960-1966 гг.

Мир и планета. Цифры и факты.- М.: Политиздат, 1982.- 234 с.

Светотый энциклопедический словарь /Гл. ред. А.М.Трохоров.- 4-е изд.- М.: Сов.энциклопедия, 1983.- 1632 с.

Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание в 20-ти томах.- М.: Мысль, 1973-1985 гг.

Страны мира: Краткий полит.-эконом. справочник.- М.: Политиздат, 1983.- 478 с.

Философский энциклопедический словарь /Редкол.С.С.Аверинцев и др.- 2-е изд.- М.: Сов. энциклопедия, 1989.- 615 с.

Энциклопедический словарь географических терминов /Гл.ред. С.В.Колеснико.- М., 1968.

Учебники

Войтовичков Н.А. Практикум по экономической и политической географии зарубежных стран. Учеб. пособие для студентов геогр. спец. высш. шк.- М.: Просвещение, 1978.- 159 с.

Войтович М.С. Практикум по экономической и социальной географии зарубежных стран.- 2-е изд., перераб. и доп.- М.: Высш.шк., 1975.

Войтович М.С. Экономическая и политическая география зарубежных стран.- Минск: Вышш.шк., 1983.- 132 с.

Жекулин В.С. Введение в географию. Учеб. пособие.- М.: Изд-во Пенз. ун-та, 1989.- 272 с.

Калашников Т.М. Экономическая география мира. Учеб. пособие для геогр. спец. вузов.- М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982.- 316 с.

Лернеров А.И. Экономическая география СССР. Учеб. для экон. спец. вузов.- 5-е изд.- М.: Экономика, 1986.

Маклюковская В.П. Географическая картина мира. Ч.1. Общая характеристика мира. Изд. 2-е исправл. и доп.- Москва, 1990.- 320 с.

Михайловский В.П. Экономическая и социальная география мира. Учеб. для 10 кл. сред. шк. В 2 кн. Кн.1.- М.: Просвещение, 1950.- 239 с.

Экономическая география зарубежных стран /Под ред. С.И.Ивановских и М.С.Розина.- М.: Высш.шк., 1982.- 368 с.

Экономическая география СССР.- 2-е изд. /Гл.ред. А.Т.Хрущева, И.В.Николаева.- М.: Изд-во МГУ.- Ч.1.- 1995.- 296 с.

Экономическая география СССР.- 2-е изд. /Гл.ред. А.Д.Данилова и др.- М.: Высш.шк., 1933.- 504 с.

Экономическая и социальная география зарубежных стран. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по геогр. спец. /Гл.ред. В.Я.Руса, Т.Г.Облагодистова.- М.: Просвещение, 1986.- 351 с.

Дополнительная литература до раздела 1

Алеев Э.Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь.- М.: Мысль, 1983.- 350 с.

Андрианов В.А. Географический фактор в развитии общества.- М.: Мысль, 1932.- 334 с.

Вопросы географии. Сб. 115. Экон. и соц. география /Отв. ред. С.В.Лавров др.- М.: Мысль, 1980.- 222 с.

География в системе наук /Гл.ред. В.С.Жекулина и С.В.Лаврова.- Л., 1987.

Мересте Ч.И., Ньелик С.Я. Современная география: вопросы теории.- М.: Мысль, 1984.- 295 с.

До раздела 2

Витвер И.А. Историко-географическое введение в энциклопедическую географию зарубежного мира.- М.: Географиз, 1953.- 366 с.

Диллстон Р.Дж. География и географы. Очерк развития англ.-амер. соц. географии после 1945 г.- Пер. с англ./Гл.ред. Э.Б.Алеева.- М.: Прогресс, 1987.- 368 с.

Дитнер А.Б. География в античные время. Очерк развития физико-географических идей.- М.: Мысль, 1980.- 148 с.

Жекулин В.С. Историческая география. Предмет и методы.- Л., 1982.

Забелин И.М. Очерки истории географической мысли в СССР /Л.17.- 1945 гг./.- М.: Наука, 1989.- 256 с.

Мир географов. География и географы. Природная среда/ Ред.кол.: Рычков Г.И. и др.- М.: Мысль, 1984.- 367 с.

Мудитонов Н.К. От Страбола до наших дней.- М., 1985.

Поросинков Ю.В., Поросинкова Н.И. История и методология географии.- Воронеж, 1931.- 224 с.

Суджин Ю.Г. Географическая наука в прошлом, настоящем и будущем. - М.: Просвещение, 1969. - 263 с.
 Экономическая география в СССР: История и современное развитие / Под ред. Н.Н. Баранского и др. - М.: Просвещение, 1965. - 663 с.
 Экономическая и социальная география в СССР: История и современное развитие. - 2-е изд., перераб. / Сост. Т.Е. Губонова. - М.: Просвещение, 1967. - 542 с.

Два раздела 3

Денис Э.Е. Методология и методика социально-экономико-географических исследований. - Рига: Зинатне, 1980. - 262 с.
 Зюноглова Т.В. Географическое прогнозирование. - М., 1967.
 Поросинков Ю.В., Поросинкова Н.И. История и методология географии. - Воронеж, 1991. - 224 с.
 Суджин Ю.Г. Экономическая география: история, теория, методы и практика. - М.: Мысль, 1973. - 559 с.
 Осиор С.И. Социально-экономическая география в СССР: наука и учебная дисциплина. - М.: Университетское, 1989. - 175 с.
 Сокина В.Б. Введение в учение о гессистемах. - Новосибирск, 1978.
 Холмян Д. Научное объяснение в географии. Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1974. - 502 с.

Параграф 4

Алев Э.Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. - М.: Мысль, 1983. - 360 с.
 Маресте У.И., Ничик С.Л. Современная география: вопросы теории. - М.: Мысль, 1984. - 296 с.
 Суджин Ю.Г. Экономическая география: история, теория, методы и практика. - М.: Мысль, 1973. - 559 с.
 Сенцовский Б.Н. Теоретическая экономическая география. - Л.: Наука, 1981. - 172 с.
 Осиор С.И. Социально-экономическая география СССР: Наука и учебная дисциплина. - М.: Университетское, 1989. - 175 с.
 Сокина В.Б. Введение в учение о гессистемах. - Новосибирск, 1978.
 Харев Б.С. Территориальная организация общества. - М.: Мысль, 1981. - 320 с.

Для разделов 5, 6 критич. и гл. учебной литературы

Для раздела 7

Атлас географической статистики. - М.: ГЭГ, 1967.
 Атлас офицера. - М.: ГИИЗ, 1984.
 Атлас офицера (применение). Справочные таблицы. Указатель географических названий. - М.: ГИИЗ, 1984.
 Столицы стран мира. Политико-экономический справочник. - М.: Политиздат, 1985. - 316 с.
 Колосов В.А. Политическая география: проблемы и методы. - Л., 1988.
 Швер Ж. Административно-территориальное деление зарубежных стран. - М., 1957.
 Вигер А.Г. Современная карта зарубежного мира. - М., 1971. - 462 с.